

שופטים תשפ"ו: הרב הלוי

נושא בעול עם חבריו: אחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם הוא 'נושא בעול עם חבריו' (אבות ו,ו). מצינו עוד בחז"ל שהאדם נושא אחר אריכות ימיו ושנותיו, האם 'המלכת את חברך עליך בנחת', שגם בזה נרמז הענין לסבול את עולו של חברו, ולהיות נושא בעול עם חברו. שורש 'נושא בעול עם חברו', הינו במהותו הנובע מנטילת אחריות עצמית, שכן ההתעלמות מלהיות נושא בעול נובע מחוסר איכפתיות, ולכן חשוב להטיל על הילדים תפקידים בבית כבר משחר ילדותם (ידות הבית ג, עמ' קצד).

פני הדור כפני הכלב: על זמן המשיח, נאמר: "פני הדור כפני הכלב", כשרואים עגלה נוסעת וכלב רץ לפניה, א"א לדעת מי הוא המנהיג ומי המונהג. לכאורה, הכלב הוא המנהיג כי הלא הוא רץ לפני העגלה. אולם כשמגיעים לפרשת דרכים, רואים כי כלב עומד ומחזיר פניו לראות לאן העגלה נוסעת. מזה נדע כי לא הכלב הוא המנהיג אלא רץ לצד זה שתכונו העגלה, כן יהיה בעקבתא דמשיחא, פני הדור, מנהיגי האומה, לא ינהיגו את דורם על פי דעתם ושכלם אלא יסבו תמיד פניהם לראות לאן דעת הדור נוטה שינהיגוהו (מעדני אברהם, מקץ עמ' 88).

ברכה לאבטיח שבא לקינוח סעודה: היו מקומות שהיו משתמשים באבטיח כדי למתק מליחות גבינה וכדומה או שהיו רגילים לאכול אותו עם פת ועל כן אין צריך לברך כשאוכל את האבטיח (בא"ח ש"ר נשא, ח). אם אוכל את האבטיח בפני עצמו בסוף הסעודה כקינוח ואינו מלפת אותו עם הפת, כיוון שאינו מעיקר הסעודה יש לברך עליו 'ברכת האדמה' ואין צריך לברך אחריו ברכה אחרונה, משום שברכת המזון פוטרת אותו (שו"ע או"ח קעז, א).

בישול כבד לאחר צליה: מכיוון שהכבד מלא בדם, אי אפשר להכשיר אותו על ידי מליחה אלא רק בצליה. אם הכבד נצלה בתוך שבעים ושתיים שעות מהשחיטה, ניתן גם לבשל אותו לאחר מכן (שו"ע י"ד עג, א), אך אם צלו אותו לאחר זמן ע"ב שעות, אין לבשלו כי הדם התייבש בפנים ויתרכך על ידי הבישול ויצא החוצה בבישול (שו"ע י"ד סט, יב לעניין בשר) ויש מתירים לבשלו לאחר צליה גם אם לא צלו אותו בתוך שבעים ושתיים שעות לשחיטה כי הכבד כולו דם ובכל זאת התורה התירתו וכן זוהי חומרת הגאונים בלבד (מטה יונתן י"ד סט, יב; חכמ"א לד, ג). כבד שהקפואו אותו במפעל לאחר השחיטה, ניתן להפשירו ולצללו ולבשלו אחר הצליה אפילו שעברו שבעים ושתיים שעות משעת השחיטה, שהזמן שהיה קפוא אינו נחשב חלק משבעים ושתיים שעות (הליכות עולם ו, עמ' רט). לפענ"ד, יש להתיר לצלות ולבשל כבד גם אם נצלה אחר שבעים ושתיים שעות, שיש כמה סברות להתיר (הרב הלוי).

אכילת בשר אחר אכילת גבינה קשה: נחלקו הראשונים בסיבה שצריך להמתין בין אכילת בשר לאכילת חלב: או משום שהשומן של הבשר נדבק בפיו של האוכל ומאריך בטעמו (רש"י חולין קה, א), או משום שחלקי הבשר נכנסים בין השניים (רמב"ם מאכלות אסורות ט, כח). שני הטעמים האלו אינם שייכים בחלב שאינו שומני כל כך כמו בשר והחלב נימוח בפה, לעומת זאת גבינה קשה אינה שונה בהרבה מן הבשר ופירוריו עשויים להתקע בין השיניים, וכך רוב הפוסקים נוקטים שיש להחמיר אחר אכילת גבינה קשה (רמ"א י"ד פט, ב), להמתין שעה אחת (ש"ך י"ד פט, טז), או שש שעות (שעה"צ תצד, טו). מנהגינו להמתין בין חצי שעה לשעה בין גבינה קשה וישנה לבין בשר ולא נהגו להמתין שש שעות כנגד ששה חודשים (הרב הלוי).

הגדרת גבינה קשה: רוב הפוסקים נוקטים שגבינה קשה נקראת גבינה שיושנה במשך ששה חודשים או גבינה מתולעת (ט"ז י"ד פט, ד). רוב הגבירות הצהובות והבולגריות וכדומה אינן נקראות 'גבינה קשה' משום שתהליך הכנתן נמשך כחודשיים, ואינן מתיישנות למשך ששה חודשים וממילא אין צריך להמתין בין אכילתן לאכילת בשר (בנתיב החלב א, עמ' 99). נחלקו האחרונים האם יש להחמיר היום בכל גבינות קשות העומדות למכירה לצרכן (שבט הלי ב, לה), או שאין להחמיר בגבינות המצויות ומונים ששה חודשים ליישון הגבינה, רק עד שעת הכנסתם לאריזה למכירה לצרכן (ילק"י או"ח ג פט ב, מה; עץ חיים יז, עמ' קסה). מקובל שאין להחמיר בגבינות הרגילות המצויות (הרב הלוי).

מעת לעת בקוטב: הלכה היא, שכלי שבושל בו דבר איסור, הרי הוא נותן טעם אסור לדברים שמתבשלים בו ביום, אך אם הכלי אינו בן יומו, התבשיל שבושל בכלי מותר בדיעבד (שו"ע י"ד קג, ה). הראשונים נחלקו מהו השיעור של 'אינו בן יומו': יש אומרים שאם עבר עליו הלילה, הכלי אינו 'בן יומו' (ר"ת בתוס' ע"ז עו). ויש אומרים וכך בשו"ע שצריך שיעבור על הכלי כ"ד שעות שלימות מעת שבושל בו הדבר איסור (שו"ע י"ד קג, ה). אם נשתהה הכלי כ"ד שעות, אך לא עברה עליו הלילה כגון בקוטב שהשמש לא שוקעת כמה חודשים, נחלקו האחרונים האם הכלי אינו נחשב 'בן יומו': יש אומרים שלכו"ע הבליעה נפגמה ואין בכלי הזה טעם משובח (צל"ח חולין יז, א), ויש אומרים שלדעה שהלילה פוגמת את הטעם יתכן ויום אינו פוגם כלל, שהרי בקרבנות הלילה פוסל בלינה ולא היום (תבואות שמש-שפירא א, ט). לפענ"ד, עניין נותן טעם לפגם הוא עניין של זמן, כלומר אם עברו כ"ד שעות הטעם שבכלי נפגם (הרב הלוי).

הכנת טחינה בשבת: איסור לישא מהתורה הוא בלישת עיסה עבה, שעל ידה החלקים מתקבצים לגוש אחד מלוכד. אבל עשיית עיסה רכה שניתן לשופכה מכלי לכלי אינה אסורה מהתורה. חכמים אסרו לעשות עיסה רכה שמא יעשה עיסה עבה, אלא אם כן יעשה עיסה רכה בשינוי, כלומר ישנה ממנה שרגיל תחילה לשים מים או את הטחינה. יש מצריכים גם שינוי בבחישה שלהם יחד. אדם הרוצה להוסיף מים על עיסה של טחינה גולמית, יש אוסרים מכיוון שבהתחלה יש שלב שהעיסה מתקשה מעט (שש"כ חלא) והרבה מקילים מכיוון שהיא נעשית עיסה רכה ולצאת ידי ספק מצריכים לבחוש את העיסה בשינוי וסמוך לסעודה (מנ"א ב ט, יז). לפענ"ד, הטחינה היתה כבר עיסה וממילא מותר לעשותה בשבת ועל הצד היותר טוב לעשותה בשינוי וסמוך לסעודה (הרב הלוי).

בישולי עכו"ם בטחינה: הלכה היא, שגוי שבישול מאכלים ש'נאכלים כמות שהם חיים' שאין צורך בבישול, מאכלים אלו מותרים (שו"ע י"ד קיג, א). דרך העשייה של הטחינה היא שכדי להוציא מהשומשום את הלחות שבו, קולים אותו ואח"כ טוחנים אותו כדי לעשות ממנו טחינה או חלווה. רוב הפוסקים סוברים שאין בזה משום בישולי עכו"ם וכך היה המנהג משום שהוא נאכל כמות שהוא חי, אלא אם כן אוכל את הטחינה כדבר בריא שלא בא להטעים את הפת (תשובות והנהגות ה רמט, ו). יש מי שהחמיר (הרב מרדכי אליהו) משום שהשומשום נאכל חי רק על ידי הדחק והשו"ע סתם שזה אסור ורק הביא דיעה שיש מתירים (שו"ע י"ד קיג, ב). היום רוב ייצור הטחינה נעשה על ידי מכונות אוטומטיות ובמקום כזה גם המחמירים מתירים (הרב שמואל אליהו). לפענ"ד, אפשר להקל בעניין הזה במיוחד היום שהכל נעשה במכונות אוטומטיות (הרב הלוי).

פרשיות חודש אלול: בעניין שמות סדר פרשות השבוע בחודש אלול, כתבו בזה רמז: 'ראה שופטים' - חובת כל אדם להביט במעשיו בחודש אלול ולהתכוון למשפט, שהרי: 'כי תצא, כי תבוא, נצבים' - השופטים נצבים בבית הדין ומביטים בנו ביציאתנו ובביאתנו ש'כל מעשיך בספר נכתבים'. במשך הזמן של ר"ה ויום הכיפורים, הקב"ה קורא 'האזינו' - יש לכם עדיין זמן להאזין ולתקן, לאחר יום הכיפורים קורא הכתוב על החוזרים בתשובה 'וזאת הברכה' (נזר יוסף, ראה).

פרשת שופטים: המחדש בטובו בכל יום תמיד

מסופר על דרשן שהגיע לעיירה אחת ודרש על פרשת השבוע, פרשת שופטים. הדרשה הייתה מרתקת, אבל כל דברי הדרשן לא היו שלו, אלא דברים שהוא לקח מכל מיני ספרים בלי "לומר דבר בשם אומרו". אחד משומעי הדרשה היה רבי יוסף תאומים, בעל ה"פרי מגדים". לאחר הדרשה ניגש ה"פרי מגדים" אל הדרשן ואמר לו: נאמר בפרשה (דברים יז): "והוגד לך ושמעת" - שמעת דרשה יפה, "ודרשת" - נתת דרשה, "וחקרת היטב" - ריתקת את הקהל, "והנה אמת נכון הדבר" - אבל לא אמרת את האמת, לא אמרת דבר בשם אומרו - אם כן דע לך ש"נעשתה התועבה הזאת בישראל" - ה"גנבה" הזאת היא תועבה, כי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם.

האדמו"ר מסלונים, רבי אברהם ויינברג, בעל "ברכת אברהם", איבד את מאור עיניו בסוף ימיו. בכל בוקר היה נכדו מלווה אותו לתפילה, ובכל בוקר היה הרבי מבקש מהנכד בקשה מוזרה, שיביא לו סידור. בוקר אחד העז הנכד לשאול את סבו בשביל מה הוא צריך סידור, הרי הוא לא רואה. ענה לו רבי אברהם: "בכל בוקר, כשאני מגיע לברכת 'פוקח עיוורים' אני מתחנן לקב"ה שיחזיר לי את מאור עיני, ולכן אני צריך סידור, שכן אולי הקב"ה יחזיר לי את הראייה. רק אם התפילה אינה נענית - אני סוגר את הסידור...".

בכל בוקר אנו אומרים "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". אנשים נוטים לחשוב שהקב"ה ברא פעם את העולם, לפני שנים רבות, ומאז הקב"ה "ניתק מגע"; אך זה לא כך! הקב"ה מחדש את מעשה בראשית בכל יום! לכן יכול להיות שאתמול לא ראיתי - והיום אני אראה! זה כוחה של תפילה, שיכולה לשנות את המציאות! אם אדם מפנים את העובדה שהקב"ה מנהיג את העולם ומחדש אותו בכל יום, אין כל סיבה שלא יאמין שהעולם יכול להשתנות. בוודאי אם אדם נותן את לבו בתפילתו, התפילה שלו שווה עשרת מונים.

היה פעם סיפור על ילדה בת שבע שנכנסה לצורף וביקשה לקנות תכשיט. לאחר שבחרה את התכשיט היא הוציאה שקית מטבעות והניחה אותו על שולחן הצורף, אך הצורף אמר לה שהסכום אינו מספיק. אמרה הילדה לצורף: "כמה חבל! רציתי לקנות תכשיט לאחותי הגדולה, שכן אמי נפטרה לפני כמה שנים, ואחותי הגדולה גידלה אותי כמו אמה, ורציתי לקנות לאחותי תכשיט ליום הולדתה ה-18!". שמע זאת המוכר, והחליט לתת את התכשיט לילדה במתנה. אחרי שעתיים הגיעה האחות לחנות, הביאה עמה את התכשיט, הראתה אותו לצורף, ושאלה אותו: "האם אחותי הקטנה קנתה את התכשיט הזה? האם היא שילמה עליו?" ענה לה המוכר: "כן! היא שילמה! אמנם לא היה לה מספיק כסף, אך היא שילמה בלב!" יש אנשים שמשלמים בכסף ויש אנשים שמשלמים בלב. כך גם בתפילה: אם אדם "משלם" לקב"ה בתפילה מכל הלב - התפילה שלו תתקבל.

